

Středověká vesnice Skřípov zaniklá v husitském revolučním hnutí

DAGMAR ŠAUROVÁ

Lokalita Skřípov se rozkládala na jihozápadním okraji Ždánického lesa, v údolí při nevelkém potoce, zvaném Skřípovka. Katastrálně náleží tato oblast k Velkým Hostěrádkám.

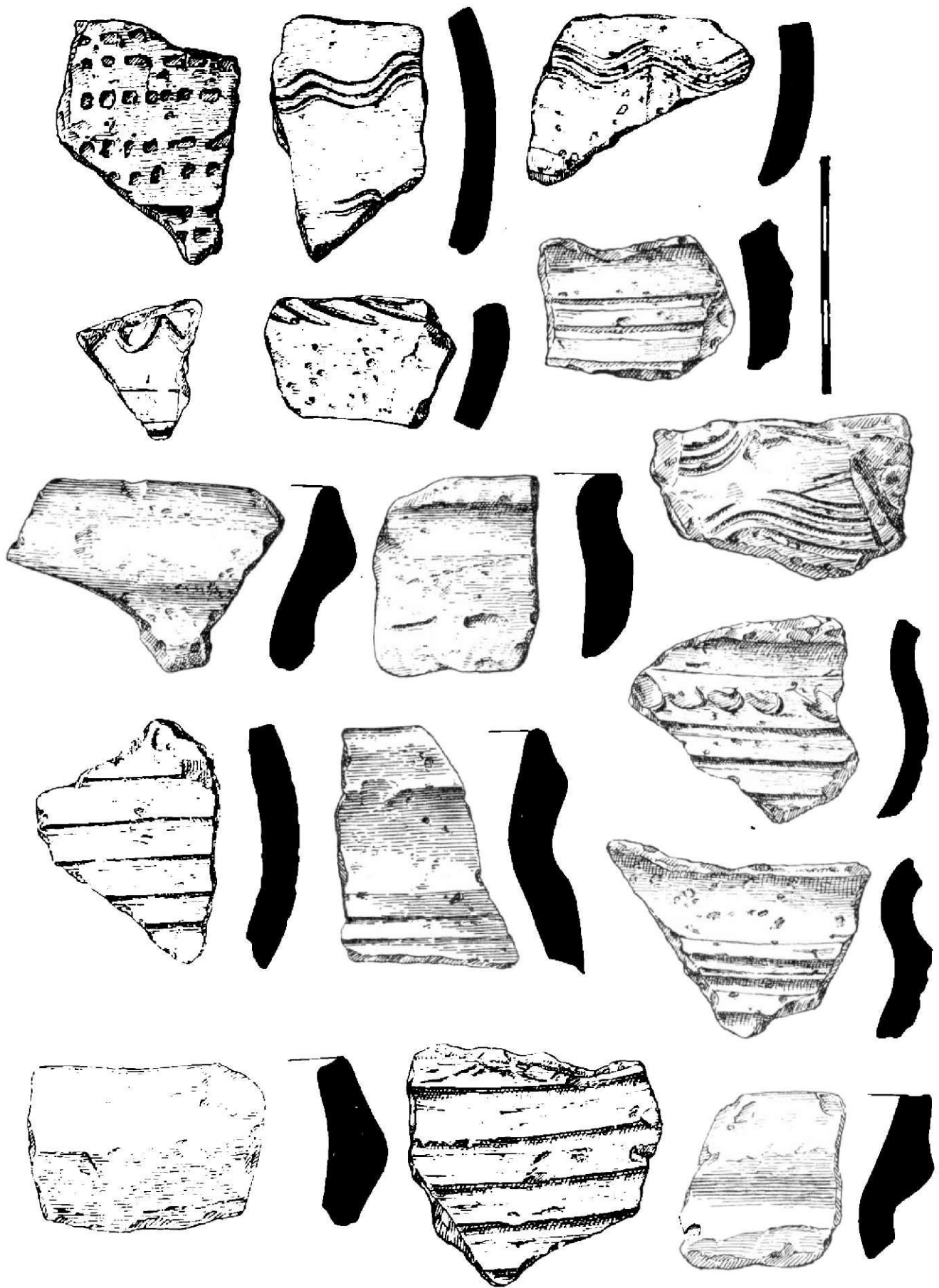
Terénním reliefem je zkoumaná vesnice analogií středověkých lokalit, zaniklých na opačné, severní straně Ždánického lesa, konkrétně Konůvek, Dobešovic a Mezilesic, které také ležely vždy při malé vodoteči mezi jednotlivými údolními svahy, dnes překrytými smíšeným lesem s převahou buků, dubů, habrů, akátů a bříz.

Ze záznamů v Zemských deskách brněnských (ZDB) je Skřípov znám ve variabilní transkripci svého, do latiny těžce převoditelného a zřejmě i nesnadno vyslovitelného jména: k r. 1365 jako SSCZRIPOW (ZDB IV. 185), k r. 1390 jako CHRZYPOW (VII. 634), k r. 1392 CHRZIPPOW (1072), k r. 1398 SKRZIEPOW (VIII. 3), k r. 1418 CRZYPOW (XI. 523). V tomto smyslu se jím historická literatura již dříve obírala a došlo zároveň dočasně k mylné představě, že jde o dvě různé lokality (Černý 1914).

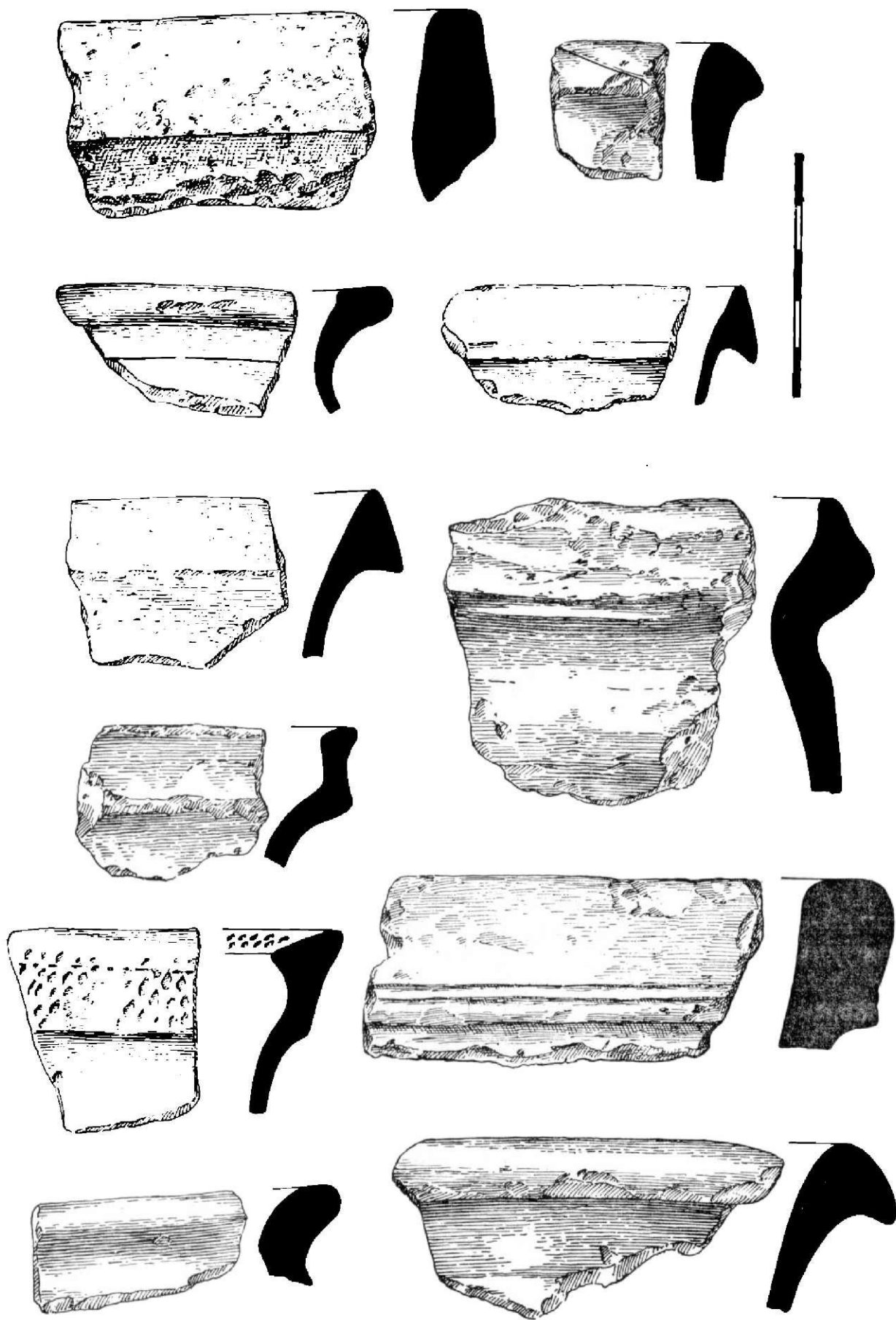
Majetkové záznamy o Skřípově se datují od r. 1365, vždy ve spojení se sousedními Bošovicemi a blízkým Sadkovem, který také později zanikl, nejpravděpodobněji zároveň se Skřípovem, Od r. 1409 je Skřípov uváděn „cum curia allodiali“, se svobodným dvorem (ZDB X. 37.40., XI. 115) a od r. 1437 jako „villa deserta“, tedy pustý.

K archeologickým nálezům ve skřípovském mikroregionu dochází od poč. 20. stol., avšak většinou jen náhodnými nebo zachraňovacími výzkumy s nálezovým materiálem převahou z období pravěku (Ludikovský-Snášil 1975). K našemu sledovanému období mají vztah výsledky systematické zachraňovací činnosti archeologů teprve z nedávné doby. Jsou to poznatky dílčího výzkumu mladohradištního pohřebiště v trati Podlipiny na svahu východně od skřípovského údolí, dále slovanský hrob, druhotně uložený v mohylníku z doby bronzové, v němž mimo zlomků lidské lebky byla získána nádoba, zdobená třemi nepravidelnými vlnicemi s hrnčířskou značkou na dně (Snášil l. c.) a stopy slovanského sídliště u lesní cesty v trati Skřípov, které se projeví vrstvou silně propálených pískovcových kamenů, pravděpodobně z ohniště. Nalezené střepy datuje J. Říhovský do konce 8.—poč. 9. stol. a uvádí, že větší odkryv nebylo možno provést, protože nález zasahoval pod oplocení mladého porostu (Říhovský 1963). Jde pravděpodobně o tehdy založenou lesní školku, kam klade i R. Snášil zjištění stop mladohradištního sídliště (Ludikovský-Snášil l. c.), tedy místo, které má pravděpodobně i návaznost na osídlení již středověké.

Náš zjišťovací výzkum, provedený v údolí Skřípovky r. 1959 a doplněný povrchovým sběrem k získání srovnávacího materiálu, prokázal nejmarkantnější relikty středověkého osídlení na levém břehu potoka, nedaleko od pramenů. V těch místech jsme nacházeli v přeorané půdě spolu s keramikou množ-

Obr. 1. Skřípov, k. ú. Velké Hostěradky, okr. Břeclav. Keramika ze zjišťovacího výzkumu r. 1959.

Obr. 2. Skřípov, k. ú. Velké Hostěrádky, okr. Břeclav. Keramika ze zjišťovacího výzkumu r. 1959.

stvi fragmentů jak mazanice tak pískovců, někdy s vápenným nálepem. Zřejmě pocházejí z kamenného podložení srubových, hlinou omítnutých vesnických domků, jaké jsme poznali při výzkumu v Konůvkách.

Keramický materiál z pouhého zjišťovacího výzkumu pochopitelně nemůže prozatím sloužit k početnímu rozboru, ten by byl i zkreslující, ale vyhoví jako vzorek předběžných informací. (Obr. 1, obr. 2.)

Typologicky nejstarší zlomky výdutí z bezuchých hrnců s vlnicemi jsou nepočtené a není bohužel k dispozici žádný okraj nádoby. Ale hrubý, písčité materiál nevyklučuje datování do středohradištního období. Chronologicky zde navazují zlomky nádobek s nižšími hrdly a silnějšího střepu někdy se šikmými přeseky na přelomu hrdla. Mnohem početnější jsou však zlomky silnějších výdutí a typických okrajů s přísadou tuhy, které dobře známe z prozkoumaných lokalit jižní a jihovýchodní Moravy a datujeme je do 11.—12. stol. Např. Strachotín (Poulik 1948—50), Mikulov (Novotný 1976), Stytihněv (Novotný 1977).

Pokračují zlomky, které již přecházejí do raného středověku, výdutí s výdobou radélkem, vrypy nebo šroubovicí z rýh nebo žlábků, dále okraje dvojkoničné hraněné.

Střepy ze silnostěnných zásobnic s kyjovitými okraji, původně datované všeobecně do 13. stol., ale dnes známé již i s datováním nižším i vyšším, jsou zde podobně jako na jiných lokalitách, značně zlomkovité. Jsou zdobeny obvodovými, rytými vlnicemi a kryty špinavěhnědou engobou. Dva zlomky mají každý po jednom reparačním provrtu.

Nejpočetnější jsou střepy již výrazně středověké, velmi často se slídou. Mezi okraji převažují střechovitě přehnuté různých typů, méně jsou zastoupeny ovalené, vodorovné a okraje odsazené s náběhem na okružích, někdy s výdobou.

Nebyly však dosud nalezeny zlomky glazované ani okraje na hraněné okružích nebo manžetovité, které na základě dosud známého materiálu připisujeme pokročilé fázi 15. stol. V zásadě je to v souladu s předpokladem vysloveným archeology již v dřívější době (Červinka ruk.), že totiž Skřípov zanikl v první polovině 15. stol. a nedočkal se uherských válek. Tím zároveň možno potvrdit historiky (Palacký, Tomek, Dvořák, Ondrůj) již interpretovaný údaj písemných pramenů, že lokalita zanikla r. 1431, když Albrecht rakouský po nezdařených bojích proti husitům obsadil Kyjov a pomstychtivě vypálil všechny vesnice v jeho okolí, údajně v počtu pěti set.

Provedený předběžný dílčí výzkum tedy prokázal ve skřípovském mikroregionu kontinuitu osídlení od střední doby hradištní bez hiátu až do pevného data v plném středověku. Měl by proto pokračovat jako výzkum systematický neboť není možno zanedbat poznatek, že daná lokalita se jeví ve světle vypovidací schopnosti dosažitelných pramenů přes jejich neúplnost, jako jedna z optimálně schopných ještě prohloubit docílený vědecký zisk.

Je pravděpodobné, že systematický výzkum bude sledovat svou problematiku v širším regionálním záběru a tím pomůže pozměnit i dosavadní, sice dosud nepublikovaný, ale již ustálený názor, že předpolí Ždánického lesa bylo dosídlováno teprve kolonizační cestou během 13. stol. Zjišťujeme totiž při pokračujícím výzkumu v Konůvkách, že i tam se postupně projevují stopy osídlení již před uvedenou dobou.

Prameny a literatura

- ZDB Moravské zemské desky, kraj brněnský. Die Landtafel d. Markgrafthums Mähren, Brno 1856.
- Červinka, I. L. Pusté vsi, nedatovaný rukopis.
- Černý, Fr. 1914 Ukazatel jmen k latinským zemským deskám.
- Dvořák, R. 1899 Dějiny Moravy, vlastivěda moravská.
- Ludíkovský-Snášil, 1975 Mladohradištní kostrové pohřebiště ve Velkých Hostěrádkách Academia Praha.
- Novotný, B. 1976 Počátky raněstředověkého osídlení v prostoru Mikulova AH 2.
— 1977 Výzkum přemyslovského ústředí „castrum Zpitignew“ AH 3.
- Ondrůj, A. Zaniklé osady na Kloboucku Jižní Morava 1975.
- Palacký, Fr. Dějiny národu českého III.
- Poulik, J. 1948—50 Jižní Morava země dávných Slovanů.
- Říhovský, J. 1963 Nález slovanského ohniště ve Velkých Hostěrádkách. Přehled výzkumů AÚ ČSAV Brno.
- Tomek, W. W. 1855 Dějepis města Prahy IV.

Zusammenfassung

Das während der revolutionären Hussitenstürme untergegangene mittelalterliche Dorf Skřípov

Am linken Ufer des Skřípovka-Baches in einem Tal am Südwestrand des Waldgebietes Ždánický les wurden im Jahr 1959 Relikte eines Skřípov genannten mittelalterlichen Dorfes entdeckt, das den historischen Berichten zufolge im Jahr 1431 während der Kämpfe Albrechts von Österreich gegen die Hussiten untergegangen ist. Unter den keramischen Funden (Abb. 1—2) befinden sich mittelalterliche und jungburgwallzeitliche Scherben. In der engsten Nachbarschaft von Skřípov wurden in den letzten Jahren Teile eines jungburgwallzeitlichen Gräberfeldes untersucht und zugleich mittelburgwallzeitliche Siedlungsspuren festgestellt, so daß sich Křípov als geeignete Fundstätte für systematische Untersuchungen der dörflichen Besiedlung von der mittelburgwallzeitlichen Epoche bis in das Hochmittelalter anbietet.

Abb. 1. Skřípov. Ortswüstung. Keramikfunde im Jahre 1959.

Abb. 2. Skřípov. Ortswüstung. Keramikfunde im Jahre 1959.

